

1.01
Prejeto 21. 9. 2010

UDK 316.7-054.72(=163.6) (71)"1989"

Urška Sterle*

K identiteti slovenskih priseljencev in njihovih potomcev v Kanadi

---

IZVLEČEK

Rdeča nit prispevka je razmišljanje o identiteti, ki ga avtorica podkrepi z empiričnimi podatki iz zgodovine kanadskih Slovencev. Posebej se prispevek nanaša na istovetenje kanadskih Slovencev in njihovih potomcev s slovenstvom, katerega neprestano izgrajevanje je dobro razvidno skozi časovno dinamiko. Opazovanje istovetenja s slovenstvom se ne ustavlja le pri deklarativnem nivoju, ampak se dotakne tudi simbolne ravni kot so jezik in drugi elementi materialne in duhovne kulture. Snov za raziskavo je črpana iz arhivskih in deloma časopisnih virov, ki so dostopni v Sloveniji, iz relevantne strokovne literature in pričevanj nekaterih kanadskih Slovencev in potomcev priseljencev v Kanadi.

Ključne besede: Kanada, Slovenija, 20. stoletje, migracije, kanadski Slovenci, identiteta

ABSTRACT

TOWARD IDENTITY OF SLOVENE IMMIGRANTS IN CANADA AND THEIRS DESCENDANTS

The main thread of the contribution is a reflection on identity, which is supported by empirical data from the history of Canadian Slovenians. The article refers especially to the self-identification of Canadian Slovenians as Slovenians, the continuous construction of which is readily observable through a temporal perspective. The examination of this self-identification does not stop at the declarative level, but also touches upon symbolic aspects such as language and other elements of material and non-material culture. Research materials are taken from archival and partly also newspaper sources available in Slovenia, relevant scientific literature, and interviews with Canadian Slovenians and their descendants in Canada.

Key words: Canada, Slovenia, 20th century, migrations, Canadian Slovenians, identity

---

* Dr., asistentka z doktoratom, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana; e-naslov: ursulus@yahoo.com

---

Uvod

Narodna identiteta je spričo svoje duhovne dimenzije - pa tudi zaradi nenehnega kulturno-civilizacijskega preobražanja »pokrajni rojstva« - izrazito dinamičen pojav. Statične morejo biti samo (stereotipne) predstave o njej. Nespreminjanje gotovo ne zagotavlja istovetnosti v času, ki z vsakim trenutkom menjuje perspektivo (z možnostjo relacijske distance vsaj dopolnjuje poprejšnje poglede in odpira prostor za refleksije o njih). Negibnost ni znamenje trdnosti, temveč omrtvičenosti.¹

Koncept identitete je predmet številnih družboslovnih in humanističnih razprav, ki so od srede osemdesetih, še bolj intenzivno pa od začetka devetdesetih let v slovenskem prostoru doživele silovit razmah in veliko pozornosti, z največjim poudarkom na nacionalni identiteti.² Povečano zanimanje za identiteto na Slovenskem časovno sovпада s tedanjimi korenitimi družbenopolitičnimi spremembami. Veže se ne le na razpad Jugoslavije in vzpostavljanje »nacionalnih« držav v njenem nekdanjem okviru, ampak tudi na vzporedne politične spremembe v Evropi (zlasti na njenem vzhodnem delu), kar je sprožilo porast novih nacionalno (tudi regionalno; naj omenim obujeni koncept Srednje Evrope, ki se je pojavil ob padcu berlinskega zidu) obeleženih institucij in spremenilo vsebine dominantnih političnih idej, kar je tako v Sloveniji kot drugod po Evropi zaznamovalo tudi akademsko pozornost.

Značilno je, da se v kriznih in prelomnih zgodovinskih obdobjih, ko se razdirajo stari in ustvarjajo novi politični okviri, pospešuje iskanje in utrjevanje novih (nacionalnih) identitet. V procesu širjenja (razpečevanja) nacionalno osrediščenih ideologij sodeluje večina družbenih segmentov, ki množično nagovarjajo ljudstvo. V 20. stoletju (obeženo z demokratizacijo), ki je bilo priča temeljitim - zlasti tehnološko in idejno pogojenim - družbenopolitičnim spremembam, je postal pomembna tarča najrazličnejših nagovorov vsak posameznik.

Nadzor nad identifikacijo posameznikov je menda eno od najmočnejših področij vpliva, ki ga izvaja družba, sestavljena iz različnih skupin, ki se med seboj borijo za prevlado.³ Ljudi se je v zgodovini vseskozi nagovarjalo, da se identificirajo bodisi kot pogumni borci, verni kristjani, zavedni pripadniki naroda, požrtvovalne matere, pridni delavci, potrošniki ipd., odvisno pač od aktualnih družbenih potreb. Etnična ali tudi narodna identiteta (predmet te obravnave) je samo ena od pojavnih oblik identitete, ki je po svoji naravi kolektivna, a danes hkrati ena najbolj splošno sprejetih. Identifikacija z narodom je v dobi nacionalizma postala odločilna oblika družbene zavesti in nacionalnih idej. Eric Hobsbawm nacionalne identitete ni brez razloga označil za pomembno orodje nadzora in usmerjanja družbe s strani oblastnih elit.⁴ Za nacionalnimi ideologijami, ki so temelj za uspešno utrjevanje nacionalne identitete, stoji tako družboslovni kot humanistični znanstveni aparat, v okviru katerih ima zgodovinopisje izjemno

---

¹ Igor Grdina: Poti v zgodovino : tri razprave (z dodatkom). Šentjur 2003, str. 69-70.

² Ugotovitev temelji na kronološkem pregledu slovenske bibliografije v sistemu COBISS na ključno besedo identiteta.

³ Leo Eitinger, David Schwarz: Strangers in the World. Bern/Stuttgart/Vienna 1981 (dalje Eitinger, Schwarz, Strangers in the World), str. 47.

⁴ Eric Hobsbawm: Introduction : Inventing Traditions. V: The Invention of Tradition. Cambridge 1983, str. 1-14.

mesto; nacionalistični argumenti se najuspešneje izvajajo prav skozi zgodovinske dimenzije, zgodovinopisje pa nudi za tvorjenje nacionalističnih diskurzov izjemne mobilizacijske in legitimacijske prvine.⁵ Raba nacionalnega diskurza slovenskega prostora ni zaobšla. Kljub temu (ali prav zato) se definicije etnične, narodne in nacionalne identitete, kot se uporabljajo v slovenskem zgodovinopisju, doslej še niso znašle na skupni točki.

Kaj sploh je identiteta? Identiteta je večplasten in spremenljiv izraz odnosa, ki ga ima vsak posameznik do sebe in okolja, v katerem deluje; nase veže norme, vrednote, simbole, ki jih vsakdo poveže v edinstven sistem. Je pojav, ki ni enkratno ne statičen in ne stabilen, ampak je »fluktuirajoč, premakljiv, nestalen in prilagodljiv«.⁶ Ker je identiteto zaradi svoje »amebaste« narave težko definirati in poenotiti, je nemara vredno več pozornosti kot definiciji pojma posvetiti razumevanju njene izgradnje. Gre pravzaprav za proces, ki se med posameznikom in družbo v dialektičnem razmerju izgrajuje od človekovega rojstva do smrti.⁷ Konceptualno gledano, obstajajo v slovenskem zgodovinopisju le maloštevilna dela, za katera je identificiranje s slovenstvom dinamično in tvori preseke z drugimi istovetenji. Še manj je takih, ki se ukvarjajo s simbolnimi elementi identitete kot njenimi sestavnimi prvinami; prav te vidike želim izpostaviti s primerom Slovencev v Kanadi.

Slovenski Kanadčani ali kanadski Slovenci?

Posebna pozornost velja terminološki označitvi za obravnavano skupnost. So to slovenski izseljenci v Kanadi, slovenski priseljenci v Kanado, kanadski Slovenci, slovenski Kanadčani, Slovenci v Kanadi ali člani slovenske skupnosti v Kanadi? Poenotenje terminologije se mi je s tega stališča pravzaprav zdelo nekakšno nasilno dejanje nad raznovrstnimi možnostmi identifikacij omenjene skupine. Že v strokovni literaturi sem v izrazju odkrila precejšnja odstopanja, poleg tega pa se močno razlikujejo tudi samoopredelitve ljudi, s katerimi sem bila v stikih. Vsi zgoraj naštetih izrazi - in se kak bi se našel - se pravzaprav nanašajo na isto zamišljeno skupino ljudi, izražajo pa različne zorne kote in tudi različna razmerja pri identifikaciji; s stališča kanadske družbe so Slovenci v Kanadi priseljenci, medtem ko so z vidika slovenskega okolja isti ljudje izseljenci; eni se izrekajo za Kanadčane s slovenskimi koreninami, drugi za Slovence s kanadskim državljanstvom - in tu se paleta izbir še ne konča.

U: Kako pa se vi doživljate? ... Kaj je vaša narodnost? Za kaj se imate? Kanadčan, Slovenec, kanadski Slovenec?

V: Slovenski Slovenec ... Ne morem biti kanadski ... kako?

U: Prav Slovenec?

V: Ja ... Slabo? No, jaz se tako počutim ... pravzaprav ...⁸

⁵ László Vörös: Analitická historiografia a národné dejiny : sociálne reprezentácie Slovákov v uhorsko-madžarskej nacionalistickom diskurze v období prvej svetovej vojny. Dizertačná práca. Bratislava 2009.

⁶ Stanislav Južnič: Identiteta. Ljubljana 1993 (dalje Južnič, Identiteta), str. 132.

⁷ Del, ki skušajo definirati in problematizirati identiteto, je veliko, avtorica sem si pomagala z naslednjimi: Južnič, Identiteta; Marina Lukšič - Hacin: Ko tujina postane dom - resocializacija in narodna identiteta pri slovenskih izseljencih. Ljubljana 1995.

⁸ V pogovoru z gospodom Valdijem.

Slovenska skupnost v Kanadi, vpeta med sedanostjo v multikulturni kanadski družbi in preteklostjo v slovenskem okolju, je zaradi relativne maloštevilnosti v tej prostrani in raznoliki severnoameriški državi na prvi pogled obsojena na asimilacijo. A vendar terenske izkušnje kažejo na to, da tako enoumne trditve vendarle ne vzdržijo in da je strategija ohranjanja kulturne dediščine ali pa vsaj zavedanja o slovenskem izvoru izjemno raznolika. V času, ko imajo priseljenci v Kanadi že vnuke in pravnuke, se nekateri izmed slednjih podajajo v raziskovanje korenin svojih staršev, starih staršev. Marsikdo od polnopravnih članov kanadske družbe, ki ima slovenske prednike, se čuti vsaj nekoliko Slovenca. V Kanadi, kjer ima vsakdo priseljeniško poreklo in kjer je stopnja etnične hibridizacije izjemna, je umevno, da so njeni prebivalci pozorni tudi na polovično, četrtinsko, osminko pripadnost določeni (etnični) skupnosti.

Občutenje slovenskosti med kanadskimi Slovenci pride do izraza predvsem v navezavi na družino, jezik, administrativne značilnosti (dvojno državljanstvo, način zapisa imena) in identifikacijske prvine simbolne narave (zlasti hrana, glasba, pesmi in zgodbe, ples, šport idr.), ki pa so v veliki meri dediščina družinske tradicije. Kazalo se je in še se kaže v obiskovanju Slovenije, finančni pomoči ob finančnih katastrofah in vojni, spremljanju dogajanja v njej prek radia in interneta. Veliko Kanadčanov slovenskega porekla - pa ne le v Kanadi - pogosto izpostavlja, reprezentira občutje slovenskosti bolj intenzivno, kot ga izražamo mi, Slovenci v Sloveniji, pri tem pa uporabljajo različne simbole slovenstva (Triglav, Bled, lipa, kozolec, narodna noša, harmonika ipd.) - tako na kolektivni kot na individualni ravni. Pri tem so priseljenci v občutenju navadno intenzivnejši od svojih potomcev, čeprav ni nujno, da z generacijami interes za slovensko povsem upade.

Podoba izseljencev o domovini pogosto ostane zamrznjena v spomine nanjo iz časa njihove izselitve; takšne izseljence navadno motijo posledice določenih družbenih procesov (modernizacija, imigracija) v Sloveniji, ki v njihovo izvorno deželo vnašajo zanje nedomačne prvine; kot negativno posledico so nekateri moji sogovorniki izpostavljali zlasti spremembo pogovornega jezika pri mlajših generacijah, ki v vsakdanji komunikaciji uporabljajo veliko neslovenskih izrazov. Podoba o domovini se meša tudi z okoljem dežele priselitve in vsa občutenja o slovenskosti je nujno treba upoštevati v tem kontekstu. Na tem mestu bi izpostavila zlasti vrednotenje političnega razvoja na Slovenskem, ki se je v mnogih pogledih približalo vrednotenju kanadske javnosti ter materialne in duhovne kulture.

Skozi oči političnih sprememb - kolektivno zaznana nihanja v istovetenju

---

Dinamičnost in elastičnost pojmovnih vsebin, nanašajočih se na slovenstvo, je najlažje opazovati v kontekstu političnih realnosti in korenitih sprememb, ki so jih državne tvorbe, vsebujoče slovenske etnične elemente, doživljale v času vzpona nacionalnih doktrin v 19. in 20. stoletju. Do ustanovitve samostojne države so bili Slovenci poskriti v različnih nacionalnih državah in kot taki neprepoznavni na svetovnem političnem zemljevidu; pogosto so bili všteti kar med Slovane, Jugoslovane, Balkance, Vzhodnoevropejce ali Srednjeevropejce. Večkulturna, zlasti večjezikovna realnost vseh političnih ozemelj, v katerih so živeli Slovenci, je vnašala v razumevanje etničnosti precej zmede in ambivalenc; to se je zrcalilo ne le med Slovenci na Slovenskem, ampak tudi med slovenskimi izseljenci v diaspori. Do

prve svetovne vojne so bili del avstrijskega, pa tudi italijanskega in ogrskega kraljestva ter evidentirani kot Avstrijci, Italijani in Madžari, »v kolikor ni bilo opredeljeno drugače«. ⁹ Razumljeni (in navadno tudi izjavljajoči se) pretežno kot Avstrijci so bili nekateri Slovenci v času prve svetovne vojne avtomatično deležni represivnih ukrepov kanadske vlade, kar se je dogajalo tudi drugim priseljskim skupnostim iz habsburške monarhije, s katero je bila Kanada v vojni. ¹⁰

Na kolektivni ravni najbolj zanimiv vpogled v spreminjanje identitet ponujajo obdobja, ki beležijo krizne dogodke, zlasti radikalne politične preobrate. Med politične mejnike v naši polpretekli zgodovini lahko štejemo vzpostavitev Kraljevine SHS/Jugoslavije, Federativne ljudske republike Jugoslavije/Socialistične federativne republike Jugoslavije, smrt njenega predsednika Josipa Broza - Tita in osamosvojitve Slovenije. Za spremljanje identifikacijskih občutenj med slovensko diasporo v Kanadi velja spremljati zlasti povojno obdobje, saj šele za zadnja desetletja obstaja zadostna količina relevantnega arhivskega gradiva. Vseskozi so se interpretacije političnih dogodkov v Sloveniji bolj ali manj eksplicitno pojavljale tudi med kanadskimi Slovenci, nekaj znakov tega je razvidnih zlasti iz društvenega delovanja. Vsi ti dogodki niso imeli enoznačnih interpretacij, prav nasprotno, le-te so se kazale na številnih nivojih in so imele različne naboje.

Druga svetovna vojna je z nepredstavljenimi grozotami, zlasti po vojaškem in političnem zlomu Kraljevine Jugoslavije, med kanadskimi Slovenci/Slovenci v Kanadi sprožila sovražno čutenje do fašizma in nacizma. Ko je v boju proti okupatorju avantgardno vlogo odločno prevzela Osvobodilna fronta, je ta požela večino njihovih simpatij. Vpetost OF Slovenskega naroda v jugoslovanski okvir je upravičevala kontinuiteto predvojne politične povezave, kar se je zrcalilo tudi v Kanadi; kot vrhovni organ diasporinega odpora proti okupatorjem se je izoblikovala Zveza kanadskih Slovencev in se vključila v Zvezo kanadskih Južnih Slovanov, ki je bila povezana z jugoslovanskimi odporniškim gibanjem. V prvih letih po vojni se je položaj nekoliko spremenil: številni (tudi slovenski) pristaši Zveze so odšli v Jugoslavijo, Kanada pa je sprejela migrante, ki so v veliki meri nasprotovali režimu v Jugoslaviji - iz njihovih vrst se je kasneje izoblikovalo jedro prizadevanj za samostojno Slovenijo. Svoje je prispevala tudi kanadska javna sfera: ta je bila do komunizma in njegovih različic negativno nastrojena. Že med vojno je bila do komunistov precej zadržana, v času hladne vojne pa se je ta zadržanost stopnjevala. V prvih desetletjih po vojni je politično-ideološki razkol zaznamoval tudi društveno življenje kanadskih Slovencev. Iz arhivskega gradiva izhajajo raznovrstni in dinamični odnosi do jugoslovanske države in položaja Slovencev v njej.

Dinamiko nacionalnega čutenja s pomočjo kanadskih statističnih podatkov je za dobo pred začetkom sedemdesetih let 20. stoletja nemogoče zasledovati. V popisih prebivalstva, ki so bili v Kanadi od leta 1956 izvajani na vsakih pet let, so bili priseljenci načeloma kategorizirani glede na državo rojstva, s čimer so tako raznolike etnične skupine kot nacionalne manjšine ostajale nevidne. Kanada je šele leta 1971 začela popisovati jugoslovanske priseljence po etnični pripadnosti, neopredeljeni pa so bili avtomatično uvrščeni med Jugoslovane. Prelomen trenutek spre-

⁹ V izvorniku: »If not otherwise specified.«

¹⁰ Elizabeth Pavlič: Slovenci v Vancouverju. V: Slovenski izseljenski koledar 1974, str. 272-273; prim. Franz A. J. Szabo: Introduction. V: A History of Austrian Migration to Canada. Ottawa 1996, str. 7.

minjanja pripadnosti je leta 1980 povzročila Titova smrt. Glede na javnomnenjske raziskave je ta dogodek začasno utrdil in celo povečal jugoslovansko čutenje v Jugoslaviji, podoben trend pa je bil opazen tudi v kanadski diaspori.¹¹ V popisu prebivalstva Kanade se je, denimo, delež ljudi v letu 1981, ki so se opredelili kot Jugoslovani, glede na leto 1976 očitno povečal.¹² Čeprav so popisi prebivalstva slab pretvornik za etnično čutenje, so trendi povedni.

Ob smrti karizmatičnega državnika so nekatera slovenska društva iz Toronta, Hamiltona, St. Catharines in Kitchenerja na pobudo torontske Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave priredila spominsko slovesnost, ki je v sredo zvečer, 14. maja 1980, potekala v restavraciji na ladji »Jadran« v lasti poslovneža slovenskega rodu Johna Letnika. Komemoracije, ki jih je v čast Titovemu spominu in delu organiziral kljub grožnjam, so privabile okoli tisoč ljudi. Jugoslovanski konzul Dimitrij Grčar je s tem v zvezi pripomnil: *»Značaj komemoracije povodom smrti PR [predsednika Tita] bio je baš u tome, što je imala medjudruštveni kakakter, što se prvi put dogodilo u historiji slovenačkog iseljeničtva da se jednoj ovakvoj iniciativi pridruže i druga društva iz šireg područja Toronta koja do tada nikada nisu manifestirala privrženost SFRJ.»*¹³

Z razvojem dogodkov v poznih osemdesetih letih, ko je večji del slovenske politične in kulturne elite zaznal ogroženost narodne substance in ko so se sprožili vzgibi za odcepitev, ki so dobili široko ljudsko podporo, je identificiranje z jugoslovanstvom postalo celo nezaželeno. Podobno ozračje se je razvijalo v Kanadi; postopoma, predvsem pa ob vojaških spopadih na Slovenskem in z vzpostavitvijo Slovenije na svetovnem političnem zemljevidu, je med slovenskimi priseljenci v Kanadi prevladala proslovenska usmeritev. Hkratno s tem je prihajalo do omalovaževanja statusa Slovenije kot nekdanjega »republiškega priveska« v »diktatorski« jugoslovanski državi. Zaradi agresije JLA na Slovenijo in Hrvaško se je v tistem času povečala solidarnost in povezanost kanadskih Slovencev ne le s Slovenci v domovini, ampak tudi s kanadskimi Hrvati; slovenska in hrvaška skupnost sta v Kanadi skupaj nastopali v demonstracijah za priznanje novih držav, ki so se odvijale po vseh večjih kanadskih mestih. Srbi so bili pogosto razumljeni kot agresorji, sovražniki, Jugoslavijo pa se je pogosto enačilo s Srbijo. Ostrina in naglost dogodkov, pa tudi elementi krivičnosti, žrtve, ki so bili medijsko posredovani slovenskim priseljencem v Kanadi, so med slovenskimi izseljenci sprožili množično naklonjenost samostojni slovenski državi. Proces spreminjanja se da opaziti tudi iz časopisja, namenjenega slovenskemu izseljenstvu; *Rodna Gruda* in *Slovenski izseljenski koledar* sta že sredi osemdesetih let začela objavljati vsebine, ki so povelečevale slovenske kulturne posebnosti, narodotvorno mitologijo, vojaško odloč-

¹¹ Statistične podatke o številu Jugoslovanov oziroma o številu pripadnikov različnih jugoslovanskih narodnosti hrani Arhiv Slovenske izseljenske matice (SIM); Dr. Vladislav Tomovič je leta 1976 v referatu na simpoziju Izseljenstvo narodov in narodnosti Jugoslavije in vzajemne povezanosti z njim v Zagrebu iz popisa leta 1971 izluščil naslednje podatke: opredeljenih Jugoslovanov je bilo 67.295, Hrvatov 23.300, Srbov 6975 in Slovencev 7305. Leta 1981 je kanadski popis (»based on 20% data«) naštel 6395 Slovencev, Hrvatov 34.765, Srbov 8600, Jugoslovanov 64.835 in Makedoncev 10.045. Slovenska država je leta 1991 posredovala podatke za leto 1986 in naštel 8120 Slovencev, 44.170 Hrvatov, 12.970 Srbov in 84.575 Jugoslovanov.

¹² Delo, 30. 3. 1991, O problemih ljudskega štetja; Slovenska država, april/maj 1991, št. 4-6, str. 2, Zavednost Slovencev in ljudsko štetje v Kanadi.

¹³ Poročilo konzula Dimitrija Grčarja, Aktivnosti pojedinih slovenačkih organizacija i društva (str. 9). - Arhiv SIM, šk. Kanada 4.

nost in gospodarsko samozadostnost; izstopajo, denimo, tematika Venetov, ustoličevanja karantanskih vojvod, osebnost Rudolfa Maistra, Krekov sistem zavarovalnic in posojilnic ipd. Glede na to, da so bili v osemdesetih letih med najbolj številčnimi naročniki *Rodne Grude* prav Slovenci iz Kanade,¹⁴ idejni vpliv omenjenih časopisov nanje ne sme biti zanemarjen. Podrobnejša analiza vsebine teh člankov bi bila nesporno povedna, vendar bi preseгла začrtan obseg tega prispevka.

Odzivi na junijska dogajanja v Sloveniji leta 1991 so imeli močne čustvene naboje; dogajali so se verbalni napadi na posameznike, ki so se še vedno imeli Jugoslavijo za svojo domovino.¹⁵ V rubriki *Vaša pisma v Rodni grudi* je možno s strani bralcev razbrati pogosto naivno in pristransko poznavanje slovenske zgodovine. Iz nekaterih pisem je razvidna težnja po oddaljitvi od nekdanjega jugoslovanskega prostora. Želja po premiku »iz Balkana v Evropo« je povečala popularnost venetske teorije, ki pa jo je zavrnila večina slovenskih zgodovinarjev kot tudi primerjalnih jezikoslovcev. Po tej avtohtonistični teoriji so Slovenci potomci ljudstva, ki je tod živelo že davno pred priselitvijo južnih Slovanov na jugovzhod Evrope. Teorija, ki se je na podlagi nekaterih arheoloških ostankov izoblikovala že v 19. stoletju, je Slovence postavljala med staroselska ljudstva in jih skušala predstavit kot samobitne v odnosu do južnih Slovanov.

*Ko gledamo dogodke v naši bivši državi, smo pretreseni ob surovosti, nasilju in nepotrebnih žrtvah ter uničevanju ljudskega imetja, naj bo zasebnega ali državnega. Marsikdo zdaj razmišlja o poreklu Slovencev, smo ali nismo Južni Slovani? Tudi sam razmišljam o tem več, kot sem kdajkoli in sem popolnoma prepričan, da nismo Južni Slovani, čeprav nas tja prištevajo, posebno nemški in italijanski zgodovinarji. Seveda so istega mnenja naši, slovenski zgodovinarji, saj tako kot v preteklosti tudi zdaj upoštevajo le to, kar trdijo tujci. [...] Zelo sem hvaležen dr. Jožku Šavliju, ki je z veliko požrtvovalnostjo zbral ogromno teh podatkov in jih uvrstil v knjigo Veneti, naši davni predniki. [...] Izobražujmo se o vsem, kar potrjuje, da smo pradaavno ljudstvo, da smo omikan, nenapadalen narod, dostojen najvišjega priznanja.*¹⁶

Povečanje istovetenja s slovenstvom se je vselej pokazalo tudi ob dogodkih, ki so obeleževali pomembne simbolične prelomnice, značilne za slovenski prostor; med take lahko štejemo naravne katastrofe, različne manifestacije (prazniki, proslave), dogodke politične, religiozne, glasbene, folklorne in športne narave. Pomembno je poudariti, da ta občutja niso fiksna in sama po sebi umevna, ampak je intenziteta trenutkov ali obdobj, ko se kolektivna solidarnost in občutek povezanosti (na etničnem oziroma tudi na katerem drugem nivoju) okrepi, v veliki meri odvisna od zunanjih dražljajev, ki galvanizirajo občutke kolektivnosti, skupinsko identiteto.¹⁷

¹⁴ Gl. seznam naročnikov in donatorjev, ki jih objavlja Rodna gruda.

¹⁵ Gl. pisma: Moja domovina je Jugoslavija (Jože Susič, Duisburg, Nemčija), Rodna gruda, december 1991, str. 2; Za svobodno Slovenijo (S. Pavlič, Toronto, Ont., Kanada), Rodna gruda, februar 1992, str. 2; Kje je moja domovina (Jože Susič, Duisburg, Nemčija), Rodna gruda, junij 1992, str. 2; O patriotizmu (Franc Dvojmoč, Calgary, Alberta, Kanada), Rodna gruda, julij 1992, str. 2.

¹⁶ Kdo smo Slovenci (Anton Škerbinc, Boswell, B. C., Canada), rubrika *Vaša pisma*, Rodna gruda, marec 1993, str. 2.

¹⁷ Rogers Brubaker: *Ethnicity without groups*. Cambridge/London 2006.

Slovenska identiteta ali slovenske identitete?

Kljub že nakazani raznolikosti so bili slovenski izseljenci v Kanadi v medijih in (poljudnih) zgodovinskih sintezah pogosto predstavljeni kot homogen in monoliten objekt. Ta homogenizacija je značilna zlasti za devetdeseta leta, ko je nacionalna zavest zaradi občutka ogroženosti postala trdna in ko so proslovensko čutenje v kanadske javnosti spodbujale tudi slovenske politične elite. Vez izseljencev s Slovenijo se je na formalnem institucionalnem nivoju vzpostavila zlasti z ustanovitvijo Svetovnega slovenskega kongresa oziroma v letu 1990 njenega kanadskega uda: Slovensko-kanadskega kongresa. Tedaj so v imenu izseljencev lahko nastopali zlasti tisti politični elementi, ki prej v Sloveniji niso imeli večjega vpliva - izpostaviti velja vlogo religioznih in komunizmu nasprotnih institucij, torej njihovih predstavnikov in članov. Ti so v javnost vpeljali nekoliko bolj konservativen diskurz, ki je temeljil na katoliških in nacionalnih (slovenskih) čustvih in izpostavljaj predvsem pozitivno podobo slovenske izseljenske skupnosti.

Večina je obdržala svoje religiozne in moralne vrednote: ljubezen do svoje domovine, gostoljubnost, družbeno odgovornost, zlasti do svojih rojakov, bogaboječo naravo, preprostost, poštenost in velikodušnost, spoštovanje do dela, odgovornost do prenašanja vrednot in tradicij, zlasti pa ljubezen do druženja, petja in plesa, kljub težavam, ki so jih izkusili v novi deželi.

Te slovenske lastnosti niso najvidnejši del slovenske identitete. Skrite so v njihovih osebnostih in slovenski priseljenci so glede njih pogosto precej sramežljivi. Vendar pa so ravno te lastnosti naredile slovenske priseljence za dobre delavce, dobre sosede, uspešne poslovneže, spoštovane strokovnjake in predane člane skupnosti. /.../ Njihov uspeh je pogojevan s pogumom Slovencev za tveganje in z naravnim talentom, da vsrkajo znanje svojih delovnih izkušenj in jih izkoristijo za svoj napredek.¹⁸

Vzporedno z dvomom o resnični podlagi gornjega zapisa si dovolim postaviti nekoliko cinično obarvano retorično vprašanje: Kako je možno, da so delavni, pošteni, zanesljivi, velikodušni in požrtvovalni slovenski priseljenci v Kanadi vendarle med seboj tudi sprti, si celo sovražni? Vprašanje seveda lahko apliciramo na poljubno skupnost in ne samo na slovensko v Kanadi. Ne le individualne zgodbe, tudi večina arhivskega gradiva govori v prid temu, da je težko govoriti o enotni slovenski skupnosti. Zbrano gradivo kaže na izjemno dinamične odnose v okviru slovenske priseljenske skupnosti, tako sodelovanje kot razcepljenost. Slovenci v Kanadi so se združevali tudi na religioznih temeljih (večinsko resda katoliških, a hkrati tudi protestantskih), na temeljih pokrajinskega oziroma regionalnega izvora, njihove organizacije so zrasle na interesnih, političnih, izobrazbenih temeljih in kot take pogosto presegle izvirne nacionalne okvirje. Tudi v pričakovanjih in željah so si bili nedvomno različni. Priseljevali so se v številna območja raznolike kanadske države in izkazovali različne stopnje integracije v kanadsko okolje. Ne nazadnje že upoštevanje izjemne geografsko in zgodovinsko pogojene kulturne pestrosti znotraj slovenskega prostora presega zavedanje o univerzalno slovenskem značaju. V relativno majhnem in izrazito prehodnem slovenskem prostoru, ki je bil vseskozi na prepihu različnih vplivov, obstajajo precejšnje regionalne razlike, ki so jih de-

---

¹⁸ Cvetka Kocjančič: *Slovene identity : the Canadian experience*. V: *Dve domovini/Two Homelands*, 1997, str. 216.

loma pogojevale zgodovinske politično-upravne enote, deloma pa tudi bližina različnih obmejnih kultur in tradicij. Pokrajinske oziroma regionalne značilnosti so se zrcalile tudi v slovenski diaspori v Kanadi; pojavilo se je nekaj društev, ki združujejo svoje člane na načelu regionalnega izvora (izstopajo primorski, prekmurski in belokranjski).

Pomembna posledica skupinske razdrobljenosti je v tem, da resnična dinamika, ki je pojasnjevala prilagoditev priseljencev, ni bila preprosto v odnosu priseljenjske in ameriške kulture ali v točki, kjer so se v tujini rojeni delavci srečali z industrijskimi menedžerji, pač pa je bila na vseh točkah, kjer so se priseljenjske družine soočale z izzivi kapitalizma in modernosti: v domovini, soseski, šoli, na delu, v cerkvi, družini in bratski dvorani.¹⁹

V dostopnih virih in objavljeni literaturi je dinamičnost doživljanja narodne identitete *nakazana* dokaj slabotno in zlasti poenostavljeno; a ob pregledovanju gradiva javno dostopnih virov je možno opaziti nekatere znake, ki nakazujejo na sodelovanje z drugimi izseljenjskimi skupnostmi na področjih, ki bi glede na »slovensko« naravo društev in prireditvev tam »ne smele biti«. Predstave o slovenski narodni identiteti so neutrjene in fleksibilne, ker je identiteta takšna po svoji definiciji. V društvenih arhivih sem zasledila pretakanje regionalnih, slovenskih, širše »jugoslovanskih« in celo nemških elementov ter njihovo mešanje s kanadskimi okoljem. Praznovanje jugoslovansko-kanadskih dni, najemanje *dalmatinskih* ansamblov ob društvenih prireditvah ali dejstvo, da so se ob kranjski klobasi na piknikih pojavljali tudi čevapčiči, ražnjiči, ajvar²⁰ ipd., daje vedeti, da so se slovenski rituali na simbolni ravni občasno mešali tudi z »netipično slovenskimi« elementi.

Sporno je razumeti obstoječo slovensko diasporo v Kanadi kot homogeno entiteto, ki poseduje le eno kolektivno strategijo, eno stališče. Po drugi strani se v javnem diskurzu vse pogosto počne ravno to - navadno se pripiše dosežke, ideje kakega posameznika ali skupine na celoten narod. Ob vsakršnem resnem poskusu razumevanja Slovencev v Kanadi ali katere koli skupnosti bi morali upoštevati razlikujoče se nianse mnenj in stališč. Pri tem je treba izpostaviti ne le različnost, ampak tudi dinamiko vseh teh elementov.

Kdo je Slovenec?

Večkrat se mi je zazdelo, da so slovensko-kanadska društva izkazovala precejšnjo izključevalnost do pripadnikov drugih etničnih skupnosti kot do potencialnih članov društva, predvsem zaradi maloštevilnosti in želje po ohranitvi slovenskega elementa v Kanadi. Takšna ugotovitev seveda ne vzdrži, saj je realnost, v kateri so se nahajali slovenski priseljenci v Kanadi, pogosto zahtevala spremembe v društvenih postopanjih; dejstvo je, da so slovenska društva in njihovi člani v Kanadi so izkazovali različne stopnje odnosov do Neslovencev. Dinamika odnosov do drugih etničnih skupnosti je razvidna le iz daljše dobe opazovanja društev. Ugotovitve ne

¹⁹ John Bodnar: *The transplanted : a history of Immigrants in Urban America*. Indiana, Bloomington, str. XIV; prevod po: Mirjam Milharčič - Hladnik: *Moje misli so bile pri vas doma : poti prehoda v pismih*. V: *Krila migracij po meri življenjskih zgodb*. Ljubljana 2009, str. 34.

²⁰ Arhiv Republike Slovenije (ARS), fond Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU (AS 1996), šk. 2, Zapisniki Slovenskega društva v Beamsvillu.

smejo ostati zožene na deklarativno raven, treba jih je razbirati tudi iz ravnani vsakega društva posebej.

Elastičnost pojma kanadski Slovenci, kdo je »naš« in kdo ni, se lahko razbere v društvenih zapisnikih, zlasti skozi tistih, ki v slovenskih arhivih so najbolj ohranjeni in ki pričajo o delovanju društev v daljšem obdobju. Predstavniki slovenske skavtske organizacije v Kanadi, ustanovljene 1961, je v pogovoru za časopis *Slovenec* izjavil: »Imamo zaprto skupnost, tako da v našo skupnost lahko vstopijo samo otroci, ki imajo vsaj enega od staršev slovenskega rodu in mora biti vpisan v slovensko župnijo.«²¹ Podatek, ki ga imam za skavtsko zvezo, je edini in ne ponuja vpogleda v časovno dinamiko. Odnos do sprejemanja članov in interne politike ontarijskega društva Slovenski park pa sem, denimo, lahko opazovala skozi tri desetletja. V začetku je bilo vodstvo društva precej strogo: iz zapisnika seje omenjenega društva iz novembra 1965 je razvidno, da so nekemu članu povrnili že vplačano članarino z obrazložitvijo, ker »ni Slovenec«.²² Tedaj so bili slovenski priseljenci v Kanadi najštevilčnejši, začeli so se ekonomsko osamosvajati in se preseljevati v južnejši del Ontaria. Leta 1972 je društvo Slovenski park zgradilo svoj objekt, o katerem je letni občni zbor oktobra istega leta sklenil, da »se ne bo rental drugim narodnostim«. Članstvo je bilo po tedaj sprejetih pravilih Slovenskega parka dovoljeno le osebam slovenskega porekla oziroma osebam, »poročenim ali v sorodstvu z osebo slovenskega porekla«. O sprejemu »oseb tuje narodnosti« je v vsakem primeru odločal glavni odbor društva.²³ Leta 1979 je prišlo v društvu do razprtij, v katerih je iz njega izstopila četrtina članstva; to je preostale člane društva prisililo v nove strategije za pridobivanje dohodkov, vključno z oddajanjem dvorane in zemljišča potencialnim najemnikom ne glede na njihovo etničnost.²⁴ Leta 1982 je bil sprejet sklep, »da zaradi vse več govorečih članov smo prevedli našo konstitucijo v angleščino«.²⁵

Bogata arhivska zapuščina najstarejšega, najštevilčnejšega in najbolj razvejenega slovensko-kanadskega društva, Vzajemne podporne zveze Bled (VZP Bled), prav tako izkazuje dinamiko v delovanju društva; sodelovala je tako s cerkvenimi kot progoslovanskimi društvi. Imela precejšnje povezave tudi tako s predvojnimi kot povojnimi jugoslovanskimi oblastmi; med vojno je bila v pretežni meri naklonjena Titovim partizanom, neposredno po vojni pa je poslala brzojavne pozdrave tako Osvobodilni armadi maršala Tita kot jugoslovanski vladi v London.²⁶ Notranja politika VPZ Bled ni bila enotna, načeloma je bila njena identitetna usmeritev v veliki meri odvisna od politične realnosti, pa tudi od vodilnih kadrov. Na podlagi teh opažanj se pojavlja očitek togi in dihotomni kategorizaciji »naši« - »njihovi«, saj lahko dobi rubrika »ostalo« večje razsežnosti, kot si mislimo; namiguje predvsem na prenapeta prikazovanja odnosov med različnimi ideološkimi usmeritvami in kaže na prepustnost iz pragmatičnih vzgibov.

²¹ Kanadski skavti na obisku, *Slovenec*, 30. 7. 1996, str. 2. - Arhiv SIM, šk. Kanada 4.

²² ARS, fond Zbirka Slovencev v Kanadi (AS 1408), Zapisnik seje Slovenski park, dne 14. november 1965.

²³ ARS, AS 1408, Zapisnik občnega zbora društva Slovenski park, dne 1. oktober 1972, omenjena ustava je še vedno v veljavi.

²⁴ ARS, AS 1408, Zapisnik občnega zbora društva Slovenski park iz leta 1979.

²⁵ ARS, AS 1408, Zapisnik občnega zbora društva Slovenski park iz leta 1982.

²⁶ ARS, fond Vzajemna podporna zveza Bled v Kanadi (AS 1284), šk. 2. Zapisnik 3. redne konvencije VPZ Bled, ki je potekala v dneh, 10.-13. januarja 1944.

Začetna politika VZP Bled je bila, da v svoje kroge združi čim večje število slovenskih priseljencev, med vojno pa se je še posebej zavzemala za osvoboditev vseh jugoslovanskih narodov in morebitno razširitev delovanja med ostalimi narodi v okupirani državi. »*Naše polje v Kanadi je za proširitev V.P.Z.B. med Kanadskimi Slovenci, Hrvati, Srbi in drugimi Slovani.*«²⁷ Vojni čas je v veliki meri vplival na njeno delovanje; Zveza se je intenzivno vključila v projugoslovansko usmerjeno Zvezo kanadskih Slovencev oziroma Južnih Slovanov, čeprav se je skušala od političnih in verskih tematik izogibati. Nevtralno držo je vzdrževala po vojni, v osemdesetih letih pa se je začela obračati predvsem k Slovincem. Podobno težnjo je bilo opaziti pri volitvah v glavni odbor Zveze. Medtem ko je bilo leta 1942 v zapisniku 2. konvencije zapisano, da »*vsak Slovan more biti izvoljen v glavni odbor Zveze, kateri je zmožen slovenskega jezika in pisanja*«,²⁸ je bilo 40 let kasneje predlagano, »*da so v glavnem odboru le Slovenci ali pa slovenskega pokolenja člani*«. ²⁹ Na konvencijah Zveze Bled so na utečeni slovesni način simbolično oznanjali pripadnost novi in stari domovini: prva je bila zapeta kanadska himna, nato slovenska različica jugoslovanske himne *Hej, Slovani*. Ta praksa se je glede na zapisnike konvencij VZP Bled ohranjala do leta 1990, ko je jugoslovansko nadomestila današnja slovenska himna.³⁰

Tovrstni znaki namigujejo na nezmožnost dokončne potrditve, kaj predstavlja slovenska identiteta v Kanadi na kolektivnem nivoju. Raziskovalci, ki so se ukvarjali s Slovenci v Kanadi, so pogosto spregledovali odnos slovenskih posameznikov z mednarodno skupnostjo in s posamezniki oziroma institucijami, ki niso bile slovenskega izvora; od osamosvojitve dalje je skoraj v celoti odpadel tudi jugoslovanski kontekst. Trdim, da se slovenskih priseljencev v Kanadi ne da raziskovati brez upoštevanja zgodovinskega razvoja in transnacionalnih vezi, ki jih poraja kulturno pestro kanadsko okolje. Vse to je pomembno vplivalo na njihovo integracijo v kanadsko okolje in v njihovo načrtovanje prihodnosti. Zaradi slabotnih in fragmentarnih arhivskih virov je skoraj povsem razumljivo, da izostajajo besedila o Slovencih v Kanadi skozi prizmo drugih lastnosti, kot so na primer poklic, socialni stan, interesi/konjički, kar bi nadomestilo *ethnicity-forever approach*, kot ga imenuje Lucassen.³¹ Z drugimi besedami, predvidevanje, da je etničnost edina in najpomembnejša kategorija, s katero se poistoveti priseljenc oziroma s katero ga umeščajo drugi (država priselitve, uslužbenci, sosedi ipd.), se zdi preveč mehansko in samoumevno.

Med Slovenci v Kanadi

Podobne sklepe o heterogenosti doživljanja identitete lahko potegnemo, če približamo raziskovalni fokus na mikroraven. Pogovori z nekaterimi kanadskimi Slovenci dajejo vedeti, da se njihovega istovetenja ne bi dalo poenotiti na njihovo

²⁷ ARS, AS 1284, Zapisnik 3. redne konvencije VPZ Bled, ki je potekala v dneh, 10.-13. januarja 1944.

²⁸ ARS, AS 1284, Zapisnik 14. redne konvencije VPZ Bled, ki je potekala dne, 4. avgusta 1990.

²⁹ ARS, AS 1284, Zapisnik 12. redne konvencije VPZ Bled, ki je potekala dne, 31. julija 1982.

³⁰ ARS, AS 1284, Zapisnik 2. redne konvencije VPZ Bled, ki je potekala v dneh, 30. avgusta-4. septembra 1942.

³¹ Jan in Leo Lucassen: *Migration, migration history, history : old paradigms and new perspectives*. Bern 1999, str. 17.

zamišljeno skupnost.³² Ponekod v njihovih pripovedih se pojavijo jasni namigi, da identiteta, v smislu istovetenja sebe z nečim ali nekom, ni nekaj, kar bi ostajalo nespremenjeno; ugotavljanje slednjega je z enkratno časovno perspektivo, v kateri so bili izvedeni intervjuji, na katerih temeljijo spodnja spoznanja, žal težje razpoznavno. Študije o identiteti poudarjajo, da za oblikovanjem posameznikove avtonomne identitete stoji pisan zbir niti, ki se vežejo na številne epizode človekovih iskustev - kar še toliko bolj velja za migrante, ki spremenijo socialno okolje.³³ Posamezniki so v migracijskih procesih izpostavljeni izjemno raznovrstnim možnostim življenja in bivanja, ki se oplajajo tako iz izvirnega okolja kot iz okolja, kamor se preselijo.

Vsaki migrant nosi s sabo del svoje izvorne kulture. Ta ne zajema le jezika, socialnega standarda, prehrane in folklore, ampak tudi vrednote, osebne izkušnje, pravila obnašanja, vključno z normativi medosebnega komuniciranja z različnimi skupinami (otroci, ženske, moški, starejši, socialni sloji, poklicne skupine ipd.), področja pravilnega in napačnega, religijo, okus ipd. Vsi ti dejavniki pravzaprav variirajo že v družbi, kjer ni priseljencev, denimo v različnih lokalnih skupnostih ali socialnih plasteh. V novem okolju pa so prišleki s svojo drugačnostjo še bolj izpostavljeni: pogosto so sprejeti brez razumevanja kulturnih razlik oziroma so prisiljeni svoje »tuje kulturne elemente« predrugačiti, približati dominantnim domačim. Tako se pod pritiski novih zadržitev, urnikov in vrednot, ki presegajo prej poznane prakse, izgrajujejo tudi nove identitete, ki odzvanjajo v kontekstu kompleksnega ekonomskega, socialnega in navsezadnje tudi političnega ozadja. Osebnoprevrednotenje identitete je bilo opaženo pri priseljencih številnih (slovenskih) skupnosti v diaspori in domnevati gre, da se podobni procesi dogajajo tudi slovenskim priseljencem na kanadskih tleh.³⁴

Nesporno je, da je bila kanadizacija priseljencev slovenskega rodu do neke mere učinkovita. O tem najbolj nazorno pričajo anglikacije osebnih imen in deloma tudi priimkov, kar je postalo skorajda pravilo. Zasledila nisem nobenega podatka, da bi bila imena prisilno anglicirana, najverjetneje je šlo predvsem za prakso, ki je izšla iz razlogov strateškega, praktičnega in simbolnega pomena: pogojevala je hitrejšo vključenost v družbo, ki je bila včasih eksistencialnega pomena (pri iskanju službe, pri napredovanju), Kanadčanom je omogočala lažje branje in izgovarjavo, hkrati pa sta se tako skrili identiteti okolij, med katerima so izseljenci navadno nihali.³⁵ Kanadizacija je seveda potekala tudi na drugih nivojih,

³² Koncept zamišljenih skupnosti navajam po avtorju istoimenske knjige, v kateri je narod skupnost, ki jo združujejo podobne prakse in cilji, čeravno se noben pripadnik naroda ne bo nikdar poznal večine ostalih. Benedict Anderson: *Zamišljene skupnosti* : o izvoru in širjenju nacionalizma. Ljubljana 1998.

³³ Južnič: *Identiteta*; Eitinger, Schwarz: *Strangers in the World*, str. 44-46; Dirk Hoerder: *Creating Societies : Immigrant Lives in Canada*. Montreal/Kingston 1999; *Migration and Identity*. New Brunswick (USA)/London (UK) 1994, str. 1-17 (dalje *Migration and Identity*); Peter L. Berger, Thomas Luckmann: *Social Mobility and Personal Identity*. V: *European Journal of Sociology* 5, 1964, št. 22.

³⁴ Gl. na primer: Mirjam Milharčič Hladnik: *Ohranjanje etnične identitete in tradicije med slovenskimi izseljenci in njihovimi potomci*. V: *Dve domovini/Two homelands* 19, 2004, str. 121 (dalje Milharčič Hladnik, *Ohranjanje etnične identitete*); Maša Mikola: *Živeti med kulturami : od avstralskih Slovencev do slovenskih Avstralcev*. Ljubljana 2005 (dalje Mikola, *Živeti med kulturami*).

³⁵ Tu merim predvsem na matično, izvorno domovino in na državo (trenutne) preselitve, s poudarkom, da je pri nekaterih to vprašanje zelo kompleksno - bodisi zaradi pogostih preselitev, etnično mešane družine ipd.

najučinkoviteje na področju materialne kulture; sploh v povojni dobi so bile razlike med slovenskim in kanadskim okoljem očitne.³⁶

*Mama je prišla nazaj prvič 65. leta. Doma ni bilo nikogar. Še stranišča niso imeli notri, bilo je tam zunaj. Tudi banje niso imeli notri. V Kanadi pa je bilo že vse! In nekako tisto pogrešaš, že nekako sprejmeš, da mora biti tam!*³⁷

Veliko ljudi naj bi se identificiralo s prepleteno »mrežo lojalnosti« in pogosto se zgodi, da se ljudje počutijo domače tudi v več nacionalnih okoljih.³⁸ Zlasti to velja za otroke iz etnično mešanih zakonov - in za večino migrantov. Kot sem opazila iz pogovorov, se pripadnost več različnim okoljem lahko prevesi tudi v nedomačnost, odtujenost, »pokvarjenost«.

*Jaz vem, da sem Slovenec, ampak nikamor ne spadam. In tudi drugi, ki so šli skozi tak potek, ravno tako. Ko so bili v italijanski vojski, so prišli domov. Potem so spet šli čez mejo in prišli v tiste kampe v Italiji. Samo, da bi se še enkrat najedel polente in takšnih stvari, je rekel. In da bi šli v Ameriko, na varno. Ko je prišel tja, je spet tarna. Domotožje. Je spet prišel domov. Opisujem svojega znanca. In potem je prišel nazaj, se poročil in imel otroke. Potem bi spet rad šel nazaj. To bi rad povedal. Ko greš enkrat po svetu, si pokvarjen. Nekako. Ne veš točno, kam. Izgubiš korenine. Jaz se tako počutim.*³⁹

Tako imenovana notranja ali intimna identiteta ne ostaja nedovzetna za zunanje, neosebne vplive. Posameznik svoje istovetenje navadno spreminja, odziva se na spreminjanje okolja in tudi na perspektive, iz katerih izhaja. V družboslovnih znanostih se za takšen koncept identitete uporablja izraz »situacijska ali izbirna identiteta«;⁴⁰ veže se na pripadnost določenim skupinam, ki izzvenijo prednostno glede na situacijo, v kateri se posamezniki v danem trenutku nahajajo, in se vzpostavlja v razmerju do drugih. Identiteta vedno vsebuje tako koncept istosti kot drugačnosti, ki sta njena skrajna pola.⁴¹

*Med Kanadčani sem vedno Slovenka, ker oni ne vejo za Belo Krajino in ne za Dolenjsko. Če smo s Slovenci, sem pa Dolenjka iz Bele Krajine.*⁴²

Ohranjanje jezika, enega pomembnejših elementov slovenske identitete, je vsekoli potekalo v navezavi na številne dejavnike. Medtem ko v nekaterih strnjениh etničnih priseljenjskih skupnostih, kot so na primer italijanska, ukrajinska, nemška idr., znanje angleškega jezika pogosto sploh ni bilo potrebno, je bilo v precej razdrobljeni slovenski skupnosti, ki v Kanadi nikjer ni ustvarila večjih centrov,⁴³ ohranjanje slovenščine v veliki meri vezano na lastno angažiranost. Slovenščina se je tako mogla uporabljati predvsem v okviru družine in v društvenem okolju, redkeje na delovnem mestu. Kanadske vzgojno-izobraževalne institucije so v prvih

³⁶ Za najrazličnejše načine, kako je kanadska družba kanadizirala priseljence gl. Franca Iacovetta: *The Gatekeepers : Reshaping Immigrant Lives in Cold War Canada*. Toronto 2006.

³⁷ Gospa Frida v intervjuju.

³⁸ Franz A. J. Szabo: *Multiculturalism and the Transnational Legacy of Central Europeans : a North American Perspective*. V: *Un-Verständnis der Kulturen, Multikulturalismus in Mitteleuropa in Historischer Perspektive*. Klagenfurt/Celovec-Ljubljana/Laibach-Wien/Dunaj 1997, str. 201 (dalje Szabo, *Multiculturalism and the Transnational Legacy*).

³⁹ Gospod Valdi v intervjuju.

⁴⁰ Szabo, *Multiculturalism and the Transnational Legacy*, str. 201.

⁴¹ Mikola, *Živeti med kulturami*, str. 20.

⁴² Gospa Štefana v intervjuju.

⁴³ Bolj zgoščene slovenske skupnosti najdemo zlasti v Clevelandu, pa tudi v Argentini - v Buenos Airesu in v Barilocheju.

desetletjih po vojni staršem svetovale uporabo angleškega jezika tudi v družinskem okolju, zato je bil pogovorni jezik v družinskem okolju večkrat postal angleški.

*Ko sem začela hoditi v šolo, nisem znala govoriti angleško, ker me starši niso učili. Prvega dne v šoli so me izsmejali. Kasneje so poklicali moje starše in rekli, da to dekletce ne govori angleško, zato jo pošiljamo domov. Rekli so, da nisem dovolj dobra, da ne morem sodelovati. Nato sem se naučila angleško in šla v šolo. Po tistem doma nismo govorili več toliko slovensko in zdi se mi, da sem angleško govorila bolje. Tak je bil nasvet učiteljev, da bi se naučila.*⁴⁴

Večina mojih sogovornikov je slovensko govorila tekoče, toda občasno je prihajalo do precej spontanih pogovorov v angleškem jeziku. Zasedila sem informacije, da se danes v društvenem življenju kanadskih Slovencev čedalje pogosteje uporablja angleščina, kar sem sama opazila ob pogrebni slovesnosti v Edmontonu. Gotovo je skozi desetletja življenja v Kanadi prihajalo do upada kakovosti znanja slovenščine, kar je razumljivo, saj ohranjanje maternega jezika v tujejezičnem okolju ni lahko. Pri tem je pomembno, da Slovencev v Kanadi in tudi številnih njihovih potomcev slabo poznavanje slovenščine pravzaprav ne odvrača od tega, da bi se (vsaj delno) čutili Slovenci. Veliko težo pri identificiranju igra ponos na slovensko poreklo, stiki s sorodniki in prijatelji v Sloveniji, spomini, navade in vrednote, močan identifikacijski dejavnik so tudi pesmi, ples, glasba, praznovanja in prehrana. Zlasti vloga družine je v mnogih primerih izjemno vplivna. Prakse, ki kažejo na občutenje slovenstva, so v bogatem društvenem življenju kanadskih Slovencev pogosto obeležene s prijetnimi spomini na domače, domačno, podobno je v privatni sferi.

S: In danes več ne govorim slovensko, čeprav nekaj razumem. Če verjameš ali ne, še vedno molim v slovenščini.

U: Res, katere molitve pa?

*S: Angel, varuh moj. To molim vsak večer. Ne morem reči, da sem izjemno verna, a to je del tega, kar so me učili moji starši. Spominjam se in še vedno uporabljam nekatere besede. Vsake toliko rečem kakšno po slovensko svojima mačkama. /smeh/ Sem pa zelo ponosna, da moj sin govori slovensko in da je dobil svojo prvo službo prav v Ljubljani. Nanj sem bila izjemno ponosna. Šel je tja brez predstave, kaj se bo zgodilo. Ko je začel delati v Ljubljani, je bil čisto iz sebe. Všeč mu je bilo! Ko je prišel nazaj v Kanado, je govoril lepo slovensko. Poleg kulture, ki sem jo ohranila od vzgoje svojih staršev, ohranjam še druge stvari, ki sta me jih naučila, na primer peko potice in štrudla. Še vedno to počnem. Pravzaprav ne pečem več toliko kot včasih, ampak ko sta bila otroka majhna, sem pekla zanju. Hodim tudi k polnočnici, ker sta starša katolika. Tako sem obdržala tudi del katoliške tradicije. Vsako nedeljo grem k maši, najbrž zato, da na ta način izkazujem čast svojim staršem.*⁴⁵

Sklep

Veliko izseljencev mi je zavrnilo, da so po izselitvi začeli na izvorno domovino gledati s povsem drugimi očmi. Pri tem jim le-ta ni pomenila le Slovenije kot države, nanjo so se pripele konkretne osebe, prostori, doživetja, spomini ipd. Ne-

⁴⁴ Gospa Silvia v intervjuju.

⁴⁵ Prav tam.

govanje slovenstva se je vseskozi kazalo skozi povsem simbolne pomene: v zbiranju predmetov iz domovine, ohranjanju drobnih navad, jedi, folklore, jezika oziroma narečja, religioznih praks, včlanjevanju v razne kulturne in športne klube, v ohranjanju stikov z ljudmi iz izvornega okolja, obiskovanju domačih krajev, spremljanju o dogajanju v domovini, v želji po pokopu v domovini, razmišljanju o vrnitvi ipd. Seznam bi lahko bil neskončno dolg. Odnos do slovenstva ni bil vedno v znamenju prijetnih in nostalgичnih spominov z željo po vrnitvi ali ohranjanju vezi z njo. Nekateri so boleče spomine v zvezi z domom kompenzirali s pozabo na domovino, tudi z nezaupanjem in sumničanjem vsega, kar jim je domovina predstavljal. Nekateri so se vsaj navzven odrekli svojim koreninam in se zaradi psihološkega pritiska drugačnosti povsem asimilirali v priselitveni skupnosti.⁴⁶ Nobena od omenjenih plati seveda ni dokončna; igra življenja utegne koga pripraviti do tega, da se odloči poiskati in raziskati svoje korenine, medtem ko bo kdo drug slovenske elemente svoje identitete morda zlagoma opuščal.

Pojav migracij raziskovalcem slej ko prej predoči »kako se migrantova identiteta konstantno izgraja, prenavlja, zgoščuje, celo sestavlja iz različnih virov in zglodov ter pogosto deluje precej ambivalentno«. ⁴⁷ S tem, ko imamo pred sabo primerljiv vpogled v unikatnost človekovih izkušenj, se vse enoznačne posplošitve kolektivne izkušnje nevarno zamajejo in nam namigujejo, da se pravzaprav le manjši del omenjene zamišljene skupine polno prilega tem kolektivnim izkušnjam.

Običajna in utečena perspektiva pisanja zgodovine, v kateri je žarišče raziskovanja skoraj vedno postavljeno v nacionalni okvir, je končno »zavedla« tudi mene osebno, saj sem pogosto uporabila samoumevno in na prvi pogled povsem neproblematično sintagmo *Slovenci v Kanadi*. Omenjena besedna zveza utrjuje razumevanje nespremenljivosti identitete, ki je ni mogoče povsem zamrzniti ne glede na nacionalni izvor in na materni jezik. Prav tako skuša na narodu temelječi koncept hote ali nehote prezreti številne transnacionalne vezi, ki so v tako etnično in kulturno pestrem okolju, kot je Kanada, pravzaprav pogosto prevladujoče. Za doslednejše preučevanje Slovencev v Kanadi oziroma ljudi slovenskih korenin ni treba izključiti nacionalnega elementa, ampak razširiti raziskovalno žarišče in vsebinsko dopolniti tematiko. Družbene vezi v diaspori še zdaleč niso samo etnične vezi in tudi raziskovanje določenih izseljenskih skupnosti bi ne smelo ostajati zoženo samo nanje.

Urška Sterle

TOWARD IDENTITY OF SLOVENE IMMIGRANTS IN CANADA AND THEIRS DESCENDANTS

S u m m a r y

Given its relatively low numbers, the Slovenian community in Canada, located in-between a present in multicultural Canadian society and a past in a Slovenian environment, seems doomed to assimilation in this vast and diverse North American country. Despite this, field research suggests that such simple statements do not hold up to scrutiny, and that among this population there exist numerous strategies of preserving cultural heritage, or at least an awareness of Slovenian origin. Many fully-fledged members of Canadian society who have a Slovenian ancestor feel at least to some extent

⁴⁶ Jurij Zalokar: Duševne stiske in bremena izseljenstva : iz izkušenj »etničnega« psihiatra za jugoslovanske priseljence v Avstraliji. V: Slovenski izseljenski koledar 1989, str. 151; Milharčič Hladnik, Ohranjanje etnične identitete, str. 121-139.

⁴⁷ Benmayor, Skotnes, Migration and Identity, str. 15.

Slovenian. In Canada, where the vast majority has an immigrant pedigree and where the level of ethnic hybridization is very high, it is perhaps understandable that its inhabitants are attentive even to being half, a quarter, an eighth a certain (ethnic) identity.

In studying these feelings among the Slovenian diaspora in Canada, it is best to focus mainly on the period starting after the Second World War, since a sufficient amount of archival materials is available only for the last few decades. The dynamics and elasticity of notions regarding Slovenian identity can most easily be observed in the context of political realities and radical social change. Interpretations of political events in Slovenia have always more or less explicitly also existed among Canadian Slovenians. The intensity of self-identification as Slovenians has always increased in connection to events marking important symbolic turning points in Slovenia; these include natural disasters, holidays, celebrations, and other events relating to politics, religion, music, folklore, sports etc. All these events are not interpreted homogenously, on the contrary, interpretations are diverse and show themselves on various levels.

Similar conclusions about the heterogeneity of experiences of identity can be reached by focusing on the micro-level. Conversations with Canadian Slovenians show that their self-identification cannot be seen as unified or consolidated. In order to gain a better understanding of Canadians of Slovenian descent, it is necessary to expand the focus of research. Social ties in within a diaspora are not composed only of ethnic ties and therefore the study of emigrant communities should also not remain limited to them.